

Az életút, a pálya, - és az üzenete...

Kereken egy évszázada született. Édesapám volt. Életem gyökere, töve, törzse és az ágakat, hajtásokat kevés szóval, mosollyal nevelő. – Nem tudok ezen a rá emlékező jubileumi alkalmon érzelmek nélkül megszólalni, és nem tudom a felnőtt életét Édesanyám háttér-munkája nélkül említeni, mert az élete, életük közös, összekulcsolódó szolgálat volt a tántoríthatatlan, krisztusi hitben és szeretetben.

Foltin Brunó evangélikus lelkész 1916 április 14-én született Maris-Osztrauban, a mai Csehország területén. Egy éves korában Magyarországra költöztek, mert Édesapja, Paul Foltin kohómérnöként csak Győrben kapott állást a Ganz Vagon-, Gép és Ágyúgyárban, melynek később főmérnöke lett. Csak a munkások közt és az újságokból tanult meg magyarul. Édesanyja, Paula Bichterle, szudéta németként, soha nem tudta tisztán megtanulni a gyönyörű nyelvet, de kedvesen törte.

Édesapám az elemi és a Reál Gimnáziumi tanulmányait Győrben végezte. Gyermekkorától ismerte Lázár Erzsébetet, későbbi feleségét. A családoknak mindig meleg kapcsolata volt. A Lázár édesapa egyik öse még a XVI. században Bocskai fejedelem egyik hajdújaként, letelepítve került Bokodra Erdélyből, a hét falu környékéről. Székely származású volt. Ő, borbélymesterként, fodrászüzletet vezetett Győrött.

Foltin Brunó később a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Karának hallgatója lett Sopronban. Járvá a környező erdőket tanulta a penzumait és a német nyelvet. Letéve a szigorlatait 1939. február 10-én Kapi Béla püspök lelkészé szentelte, külön vizsgával fölhatalmazva a német és a magyar nyelvű lelkézi szolgálatokra is.

1939.-től 1941.-ig, Budapest székhellyel, a Magyar Evangéliumi Keresztény Diákszövetség Evangélikus Osztályának utazó titkára lett Kapi püspök kiküldésében. Már korábban is, de most teles

időben sok-sok áldott ifjúsági csendesnapot, konferenciát szervezett gimnáziumokban, egyetemisták közt szerte az országban, többek közt Baján, Nyíregyházán, Kőszegen, Tahiban, s járt külföldön is a társ-szervezetekkel tartva a kapcsolatot. Volt Bécsben, Németországban, Bulgáriában.

1941. január 1-től Kapi Béla püspök kiküldte helyettes lelkészként a Baranya megyei Borjádra, hogy az akkor még erős gyülekezetet önállósítsa, mivel Magyarboly fiúja volt. – Ekkor már javában dúlt a II. Világháború. Czizler Mátyást, a helyi tanítót behívták katonának, s az ő lakását kapta meg. De azzal, hogy az iskolában az öszezont osztály gyerekeit is neki kell tanítani a lelkészi, istentiszteleti szolgálatok mellett. Ekkor merész elhatározással megnősült, elvéve öt évi udvarlás, majd három évi jegyesség után Lázár Erzsébetet. Kapi püspök először letiltotta, mondván, hogy kicsiny a fizetés egy család eltartásához. S az valóban az volt. A havi 80 pengő fizetéséből 60 pengő volt csak a kosztja egy családnál. De ő, nagy fölháborodást keltve a püspöki hivatalban, nem tárgyalt, akár fegyelmet is vállalva. Végül egy áthidaló megoldással végül is megkapta az engedélyt, s 1941 október nyolcadikán egybekeltek, s még az esküvő napján utaztak Borjádra.

Dél-Baranya megyében ekkor nagyon erős volt a Volksbund nevű németbarát párt. Édesapám személyét ennek a pártnak a tagjai, szimpatizánsai folyton támadták, mondván: „magyar felesége van, és otthon is magyarul beszélnek.” Ezzel együtt a gyülekezet nagyon megszerette az egyéniségét, áldozatkész, szerető szolgálatát. – Ebben az időben keletkezett az úgynevezett „Zsidó törvény”, amit a Dél-Baranyai lelkészi körnek is meg kellett szavazni. A lelkészi körből csak két lelkész szavazott ellene: Lehel Ferenc, és Foltin Brunó. Pedig ez akkor életveszélyes volt...

1943-ban Kapi püspök kénytelen volt fegyelmivel eltávolítani a Magyarbolyi lelkészt. Helyére Édesapámat küldte ki Borjádról. A Volksbundosok megfenyegették. Ne merjen oda menni, mert

tojásokkal fogják megdobálni, és a családját is bántani fogják. Édesanyám, Nagyanym is könyörgött. Édesapám azonban nem engedett. Családjával együtt átköltözött. Magasfeszültség volt a faluban, amikor látták, hogy szekéren bútorostól, holmистól megérkeznek. Tojásokkal összedobált homlokzatú parókia fogadta őket. A Volksbundosok mindenféle propagandával igyekeztek megfélemlíteni a családot. Ugyanakkor Édesapa szívós, csöndes, türelmes és áldott szolgálatai kapcsán nagyon sokan megszerették. A megválasztási procedúra azonban szinte háborús jelleget öltött. Tudniillik jelentkezett az állásra egy Volksbundos lelkész is, és a pártok összezsécsaptak. Foltin lelkész ebbe nem akart belemenni, s az volt a szándéka, hogy nem indul a választáson. Beszélt Kapi püspökkel. Ő azonban azt mondta: „Ez nem egy állás elfoglalásának kérdése, hanem magyar ügy!” Akkor, felvállalta. – Nap mint nap fenyegették családot, a végső választás közben fölgyújtották a gondnok udvarán a szalmakazalt is, hogy megzavarják azt. A második fordulóban végül – a Borjádiak segítségével, akik még a betegjeiket, öregjeiket is átvitték Magyarbolyra ez alkalomra szénával kibélelt szekereiken – jelentős szavazat aránnyal elnyerte az állást.

Ám most még nehezebb idők következtek. Közel 60 km átmérőjű lett a szolgálati terület a Jugoszláv határvidéken. Csak határsávos külön engedéllyel lehetett e területen élni, közlekedni. Ezzel együtt Foltin lelkész minden szolgálatot elvégzett minden szórványban, minden helyen, Ivándárdán, Borjád, Villány, Siklós környékén, egy DKV motorkerékpárral, nadrágszíjjal a nyakába akasztott aktatáskával. Alkonyidőn, esténként csak lámpa nélkül lehetett közlekedni, mert így is a „Tító láncos kutyái”, a partizánok állandóan lőttek a túldalról a hang után. Volt egy táskája, benne Bibliája amit eltaláltak, de – hála Istennek – őt nem...

Közben sokszor provokátorok keresték fel. Este bekopogtak hozzá idegenek, hogy mutassa meg, hogy merre van a határ, mert ilyen-olyan okkal Jugoszláviába akarnak menni. De ő – átlátva a helyzetet – soha nem adott útmutatást, akárhogy erőszakoskodott az illető.

Azán jött az az idő, amikor kifüggesztették a községházára a kitelepítendő névsorát. Ez végképp felülírt minden eddigi élethelyzetet, problémát. – Egy hosszú marhavagon szerelvényt állítottak félre a magyarbolyi állomáson, és abba kellett beköltöznie mindenkinek a kis holmijával, a kijelölt helyre, aki a névsoron szerepelt. Budapestről küldtek fegyveres rendőröket, katonákat, akik a rendeletet végrehajtották. Am több napot kellett még az állomáson várni, mivel a mozdony – szintén Budapestről – még nem érkezett meg. Volt, aki még éjszakánként haza szökött, hogy mentse, ami még menthető... - Aztán, elérkezve áldozó csütörtök napjához, amikor mindig istentisztelet volt a templomban, Foltin lelkes kijárta az állomás parancsnokánál, hogy hadd tarthasson istentiszteletet az állomáson. Luther kabátba öltözve megtartotta a teljes istentiszteletet, a vigasztalás és a reményég igéit hirdetve. – Épp a befejező éneket énekelték, amikor nagy dohogva berobogott a mozdony... Ráakasztották a szerelvényre, betereitek mindenkit a vagonokba. Foltin lelkes felugrott a kerékpárjára, és lóhalálában vágatott a templomhoz. Felrohant a toronyba, és meghúzta a harangokat. Húzta, húzta a harangokat, amíg a toronyból nézve el nem tűnt a vonat a látóhatáron... A következő vasárnapon, az addig mindig tele lévő templomban, a lelkes nagy családjával együtt, az istentiszteleten, alig voltak hatvanan...

Ekkor újabb tehertétel lett a tíz hold papi föld, és annak megművelése. Rendelet írta elő, hogy aki nem műveli meg a földjét, és nem tesz eleget a beszolgáltatási kötelezettségének, azt kuláknak minősítik, és elviszik. Édesapám ekkor kölcsönre egy lovat vásárolt, a megmaradt gazdáktól szerszámokat kért kölcsön, és nekiállt, az első Világáborúban megrokkant Lázár nagyapámmal megművelni a

földeket. Szántottak, vetettek, aprójószágot tartottak a lelkesi szolgálatok mellett, hogy megélhessen a család. - A földek későbbi államosítása már szinte megkönnyebbülést jelentett...

1952. január 1-től Foltin lelkeszt megválasztották a Sopronbámfalvi gyülekezet lelkeszévé. A déli, Jugoszláv, veszélyes határsávból átköltözött a család az Osztrák, a nyugati határsávba, az előd Dr. Pröhle Károly által frissen épített parókiába, a falu nyugati határszélén, a Lomb utca utolsó házába. Az akkor már kilenc fős család havi 80-Ft-os fizetéssel, de nagy örömmel érkezett meg az akkor már itt is lezajlott kitelepítés után háromszáz főre zsugorodott gyülekezetbe. Édesapám, ahogy Borjádón, Magyarbolyon tette, úgy itt is, a történelem viharai közt, mindig szűkös megélhetéssel bajlódva, de tette a dolgát: tántoríthatatlan meggyőződéssel hirdette az evangéliumot, vigasztalt, bátorított, reményesget, életet plántált minden lélekben, akivel csak találkozott, és pedig német és magyar nyelven. És soha nem feledkezett meg a kitelepített borjádi, magyarbolyi, és bánfalvi híveiről. A körülmények és a lehetőségei szerint mindenkivel igyekezett a kapcsolatot megtartani, építeni, és mindenkiben a lelki erőt erősíteni az Úristenre mutatva.

Bánfalván még egy történelmi vihart kellett megélnünk: az 1956-os magyar forradalmat és a szabadságharc utóéletét. Édesapám – nem kis veszélyt vállalva – a forradalom alatt igyekezett értesíteni a korábbi, diákszövetségi, külföldi kapcsolataim keresztül a lutheránusokat a Magyarországi Evangélikus Egyház propagandával szembeni, valóságos helyzetéről. 1956 december 22-én egy hosszú levelet írt erről Visser't Hooft úrnak, a Lutheránus Világszövetség akkori főtitkáranak, s egy megbízható, éppen disszidáló gyülekezeti tagjával kiküldte, aki aztán Németországban adta postára. Valószínű, hogy megérkezett hozzá, mert az eredeti levél, s annak angol nyelvű, rövidített fordítása is megvan egy németországi levéltárban.

A nagy exoduszt mi, a gyermekei is már átéltek 1956 őszén, 1957 tavaszán, emlékezve is rá. A falu utolsó házában lakva, mellettünk, amilyen szélesek voltak a szántóföldek, úgy özönlöttek az emberek, családok kifelé, nyugatra. Többben voltak, akik becsöngettek hozzánk, segítségért, szállást kérve. Édesapánk, a szomszéd lelkész Weltler Ödön ágfalvi lelkésszel összefogva mindenkin segített étellel, itallal, gyógyszerekkel, útmutatással, még akkor is, amikor már lezárták a határt. Voltak akik unszolták, hogy Édesapa is menjen ki, állást is fog kapni, meneküljön családosul, ők segítenek. Ő azonban azt mondta: „Én magyar vagyok, és Magyarországon van a helyem.” Páran így válaszoltak: „Na, akkor mi is maradunk.” Átéltük az oroszok bánfalvi bevonulását és kivonulását. Később állandóan megfigyelték minket. Volt amikor házkutatást tartottak nálunk, Édesapát bevitték a '48-as laktanyába kihallgatásra, de nagyobb baja nem történt...

Az elcsendesült, békésebb időkben Édesapámnak – az évei számával – csak a szolgálatai sokasodtak. A kitelepítések után, a kommunista hatalom nyomása alatt, egyre zsugorodó, szórványosodó gyülekezetek mind többségben kellett az evangéliumot, egyre kevesebb kollégával megosztva, hirdetni. Am őt soha nem zavarta az, hogy zsúfolt templomban, vagy háznál, maroknyi embernek kellett végeznie a szolgálatakat. Még az egynek is utána járt, nem törődve, hogy hány kilométert kell megtennie, mennyi időt kell rászánnia erre. Bánfalva és Brennbergbánya mellett – ahol, mindig külön időben, magyar és német nyelvű istentiszteleteket tartott vasárnaponként – nemsokára Balf, majd Nemeskér, és annak szórványai: Simaság, Tompaládony, Vasegerszeg is a gondozása alá tartozott. Végül Ágfalva is a szolgálati területe lett. Egy D-Csepel motorkerékpárral, később egy öreg, saját Trabanttal indult útnak, de mindenütt megtartotta az istentiszteleteket, a bibliaórákat, tanította a gyerekeket, konfirmandusokat, hol templomban, hol háznál. Ellátta minden

gyülekezet ügyes-bajod dolgát. Levezényelte, kétkezi munkával segítette a nemeskéri templom műemléki helyreállítását. Volt már gyakorlata benne. Mert Bánfalván, 1967-ben a régi iskola-templom helyett, a volt katolikus iskolából a mostani, új evangélikus templomot alakította ki, a régi tornyot elbontva, és abból újat építve a falu kellős közepén. Boldogan szolgált benne. Igaz, vasárnap hajnalonként ő gyűjtött be, hogy meleg legyen az istentiszteletre, ő harangozott, később mi, gyerekek, és húztuk fel a toronyórát naponként, ami mindig pontosan ütötte az órákat, félórákat. Ha bármi elromlott, azt ő mindig meg tudta javítani a templomnál s a parókian is. Nem emlékszem rá, hogy bármikor az aktív életében nyaralt, vagy szabadságon lett volna. Csupán sérvműtétei miatt hagyott ki pár szolgálatot a kórházi időben. De se ezek miatt, sem másért, soha nem zúgolódt. Az Egyháztól soha nem kapott valamiféle elismerést, de ezt nem is kívánta. Elismerésként viszont hálás volt a hívei sugárzó szeretetéért, s a falvakban, és városzerte megtapasztalt teljes tiszteletért. Ahol megjelent, ott – akár ténylegesen, akár jelképesen – kalaplevéve köszöntötték. Am mindig úgy, hogy senki e köszöntésben meg nem tudta előzni... Áldott legyen az áldott, derűs lelke, és áldott legyen a keze munkája! - Magam és családom boldog most, hogy a mai nemzedék, a kitelepítettek, s leszármazottaik, és az itt élők lelkükben őrzik, és megbecsülik Édesapánk itteni, bánfalvi, 38 évi, hithű, életáldozó szolgálatát, és felújított szépségében, és az emlékmű háttéréként ragyog a kis, áttelepített evangélikus templom, őrizve az első Világháborúban, és a kitelepítéskor elment testvérek, családok, életek emlékét is!

Édesapánk 1989.-ben ment nyugdíjba. 1989. október 1.-én volt a búcsú istentisztelete. Győrbe költöztek Édesanyámmal együtt. De nyugdíjas éveiben sem pihent. Fotózott, mint ahogy a bánfalvi éveiben végig, fizetés kiegészítésként, amikor dia-sorozatokat is

készített flanelográf képekről, hogy taníthassa a gyerekeket a bibliai történetekre, s azokat kölcsön is adhassa a lelkész kollégái számára. Ezekben az években szívesen szolgált bárhol, ahova meghívták. Ugyanakkor németről magyarra fordított hatalmas munkákat. Még 1987-től lefordította a „Képanyag az egyház történetéhez” című, hatalmas diakép-korpusz teljes, a képekhez szóló szövegét. Aztán nekiállt, és lefordította Hausi Egyetemes Egyháztörténet művét. Amikor tüdőembóliával kórházba került, még ott is azt csinálta...

Végül 1993 tavaszán egy evangélizációs sorozat szolgálataira kérték fel a győri diakonissza otthonba. Nagyon készült erre, de a hét elején rosszul lett, kórházba kellett vinni. Kiderült, hogy a szívével van gond. Mindenáron meg akarta tartani az alkalmakat, úgyhogy nővérem, sógorom hozták-vitték az alkalmakra. Az utolsó alkalmat is így megtartva, s a kórházba visszamelve, másnap reggelre halva találták. Magához vette teremtő Ura, 1993 március 26-án.

Az Ef 3,14-19 volt Édesapa utolsó igehirdetéseinek választott igéje, mely e füzetke külső, hátsó borítóján olvasható. Pár gondolat a prédikációiból, melyet az őt hallgató diakonisszák jegyeztek fel:

- „Uram, téged elhagyni a halált jelenti, Hozzád hazatérni, Benned megmaradni, maga az élet...”
- „Akarom, hogy fontos ne legyek magamnak...”
- „A végtelen falban legyek téglá... legyek a drót, amin üzenet fut végig, s cseréljenek ki, ha elszakadtam...”

Foltin Brunó lelkész, Édesapánk életműve Reményik Sándor szavát idézi:

„ Sok lélek alatt volt ő a tutaj...”